

זרע טמא

מורדי מילר

אחרי שביסס לעצמו מעמד של אחד האידיאולוגים המשפיעים של הימין הקיצוני ונוער הגבעות, הכריז הרב יצחק גינזבורג לאחרונה על מהלך רעיוני חדש: תחילתה של "מהפכה רביעית" ביהדות, בהנהגתו שלו, שתכליתה גיור המוני של לא־יהודים. גינזבורג מתיר לתלמידיו, ואף דורש מהם, "ללמד את הגויים תורה". עם זאת, תפיסתו בדבר היחסים בין יהודים לגויים נותרה מהותנית לא פחות מבעבר.

אפריל 2026

4 בינואר 2026 פרסמה בפייסבוק אשת התקשורת סיון רהב־מאיר פוסט שהפתיע רבים. רהב־מאיר צירפה תצלום של הרב יצחק גינזבורג לצד ד"ר עבד חלאילה, מנהל יחידת ההשתלות בבית החולים הדסה עין כרם. בפוסט סיפרה רהב־מאיר שחלאילה היה אחראי על השתלת כליה מוצלחת לגינזבורג, ועתה, במלאת שנה להשתלה, נערך בין השניים מפגש חגיגי ומתוקשר. המפגש הוצג כרגע של קרבת לב בין השניים וכמופת של הערכה הדדית בין רב יהודי למנתח מוסלמי.

המפגש, כך לפי רהב־מאיר, משתלב יפה במהפכה שמוביל גינזבורג בעשור האחרון, ואשר אותה הוא מכנה "המהפכה הרביעית". מהפכה זו, הסבירה רהב־מאיר לקוראים, עניינה הוא "לימוד תורה ויהדות ללא־יהודים. לדבריו [של גינזבורג], היהדות צריכה כבר להאיר את העולם, לכל האומות, והגיע הזמן שהבשורה תפרוץ. רק כך, כשהעם היהודי יעורר השראה וכבוד, אפשר יהיה להגיע לשלום אמיתי". בפגישתם של גינזבורג וחלאילה, חתמה רהב־מאיר, "אפשר היה אולי לראות ניצנים של המהפכה הזו".

הפוסט של רהב־מאיר נועד, בין היתר, להפריך את הדימוי הרווח של גינזבורג כמנהיג רוחני ששמו נקשר בגזענות ובעידוד אלימות כלפי פלסטינים. לאורך השנים עלה שמו של גינזבורג בתקשורת הישראלית בעיקר סביב שלושה עניינים. הראשון היה חוברת בשם **ברוך הגבר**, שחיבר בשנת 1994 ואשר הציגה סיכום של דרשה קבלית־פוליטית שנשא בפני תלמידיו; בדרשה הציג גינזבורג באור חיובי את הטבח שביצע ברוך גולדשטיין במערת המכפלה, שבו נרצחו 29 מתפללים פלסטינים. העניין השני היה ריאיון של גינזבורג עם העיתונאית שרי מקובר **במעריב** בשנת 2001, שבו הביע תמיכה בענישה קולקטיבית נגד ערבים ותיאר את

הערבים כעם פרימיטיבי שמצוי בתחתית סולם העמים. העניין השלישי היה "מכתב הסכמה" שהעניק בשנת 2009 לספר **תורת המלך**. הספר – שכתבו תלמידיו, הרבנים איציק שפירא ויוסי אליצור – עוסק במצבים שבהם נכון להרוג לא־יהודים, ובכלל זה ילדים.

הבולטות של הרב גינזבורג ודימויו בשיח הציבורי בישראל הם גם תוצאה של ריבוי החיכוכים האלימים בין תלמידיו ובין פלסטינים מאז שנות השמונים, עת עמד בראש ישיבת "עוד יוסף חי" במשכנה הראשון, בקבר יוסף שבשכם. גם כיום הוא מהווה מקור השראה עבור חלקים מנוער הגבעות ואנשי החוות.

נקל להבין מדוע הפוסט של רהב־מאיר עורר עניין. האומנם עבר גינזבורג שינוי ביחסו ללא־יהודים? האם, כדבריה, גינזבורג מוביל מהפכה חדשה שעניינה חיבור בין יהודים ללא־יהודים באמצעות לימוד תורה על מנת לעורר "השראה וכבוד" לקראת "שלום אמיתי"? האם אכן המפגש הפומבי בין הרב והרופא המנתח מבשר על עידן חדש של קרבה בין נוער הגבעות ובין הפלסטינים?

כפי שאראה להלן, בניגוד לתיאוריה של רהב־מאיר, לא זו בלבד שהמהפכה הרביעית אינה משרתת תפיסה רכה ופייסנית כלפי הלא־יהודי, אלא להפך: היא מבטאת רדיקליזציה של יחסו של גינזבורג כלפי הלא־יהודים.

הרב גינזבורג החדש?

היו כמובן מי שהטילו בנרטיב של רהב־מאיר ספק. כך למשל, חוקר התלמוד והמחשבה היהודית ישי רוזן־צבי ביקש לצנן את ההתלהבות. בפוסט שהעלה בחשבון הפייסבוק שלו טען רוזן־צבי כי לא חל כל שינוי אצל גינזבורג, והוא עודנו "מגדולי הגזענים בדורנו". המהפכה הרביעית קשורה, לדבריו, בהשתלטותה של היהדות על מדינת ישראל "לטובת שלטון מלוכני ברוח התורה". לעומתו, היו מי שתלו תקוות במפגש. בדף הפייסבוק של ארגון תג מאיר, למשל, נכתב כי הופעתו המשותפת של גינזבורג עם רופא ערבי שהציל את חייו "מראה עד כמה החיים המשותפים כאן הם חזקים והכרחיים לעתידנו". הארגון איחל לגינזבורג בריאות והביע תקווה שפגישותיו עם חלאילה יהיו תמיד "סביב הפצת אור ותקווה בין היהדות לאומות העולם, וכי תלמידיו הרבים לאורך השנים ילכו בעקבותיו".

את המהפכה הרביעית הציגו בעבר כמה מתלמידיו הקרובים של גינזבורג כעדות לגישה אינקלוסיבית ומאירת פנים כלפי הלא־יהודים. הרב ניר מנוסי, למשל, כתב כי היא קשורה ל"חיבור בין ישראל לעמים", ותלמיד אחר – הרב עודד מזרחי – תהה איך מי שנחשף למהפכה הרביעית מסוגל לטעון שגינזבורג "שונא גויים".

אכן, לצופה מן החוץ עשוי להיראות המפגש הלבבי בין גינזבורג למנתח הערבי כדבר פלא, עדות לשינוי בעמדותיו של גינזבורג ביחס ללא־יהודים בכלל ולפלסטינים בפרט ופתח לתקווה לעתיד. אלא שהיכרות מעמיקה עם משמעותה התיאולוגית־פוליטית של המהפכה הרביעית מובילה, כאמור, למסקנות שונות בתכלית.

מבוא למהפכה הרביעית

הרב יצחק פייביש גינזבורג נולד בארצות הברית ב־14 בנובמבר 1944, בן יחיד להוריו שמשון יעקב ובריינא מלכה, שהשתייכו לזרם הקונסרבטיבי. לגינזבורג תארים בפילוסופיה ובמתמטיקה. בנעוריו אימץ בהדרגה אורח חיים אורתודוקסי, ולישראל עלה במחצית שנות השישים והוא כבן עשרים. עד מהרה התחבר לחסידות חב"ד, ואף נוצר קשר אישי קרוב בינו ובין האדמו"ר השביעי והאחרון של החסידות, רבי מנחם מנדל שניאורסון, הנודע בכינויו הרבי מלובביץ'.

גינזבורג אמנם רואה עצמו כחסיד של הרבי מלובביץ', מתגורר בכפר חב"ד וכמה מילדיו אוחזים בתפקידי הנהגה בחסידות, אך הוא מעולם לא נטמע בחסידות חב"ד, ונתפס כדמות עצמאית וכחדשן. הוא לא הגביל עצמו לקורפוס החב"די, וקיבץ סביבו תלמידים - מרביתם מבני הציונות הדתית או חוזרים בתשובה. הוא מכנס התוועדות חסידיות ובעל גינוני אדמו"רות: הוא מלחין ניגונים ומלמד, נושא דברים שעות ארוכות, ותצלומי דיוקנו מעטרים את בתי חסידיו. הוא מתייחד בשימוש מרובה בגימטראות ובצירופי אותיות ומספרים, בפרפראזות תרבותיות ופילוסופיות ובביאור תופעות מדעיות ופסיכולוגיות בכלים קבליים. מסריו רוויים בתבניות קבליות כדוגמת מערכת הספירות וארבעת העולמות, ובמודלים חסידיים שמשמשים מסגרת תיאורטית לפעולות פוליטיות.

לאורך השנים הוביל גינזבורג תפיסה שעוינת את הציונות ואת מדינת ישראל על מוסדותיה, והשווה אותם לקליפת האגוז שיש לשבור כדי לחלץ מתוכה את הפרי הכלוא. לתפיסתו, כדי לקדם תיאוקרטיה מלוכנית בארץ ישראל על גבולותיה המקראיים ("מדינת ישראל החדשה", כלשונו) יש לעמול על תכנון קפדני של אלטרנטיבות מוסדיות ולערער את המסגרת המדינית הנוכחית עד לפירוקה. חרף עמדותיו זוכה גינזבורג להערכה רבה בחוגים דתיים-לאומיים רחבים, וכתביו מופצים בבתי הכנסת ובמוסדות החינוך של הציונות הדתית.

אחד הנושאים המרכזיים בהגותו הוא ההבדל בין היהודי ללא-יהודי. אציגו בתמצית, שכן זהו הבסיס להבנת המהפכה הרביעית. גינזבורג מסתמך על מסורת ארוכה של טקסטים קבליים וחסידיים שבהם היהודים מזוהים עם הקדושה ומתוארים כמי שבקרבתם נשמה אלוהית; הלא-יהודים, לעומתם - בניגוד בינרי ומהותני - מזוהים עם הטומאה ונפשם נפש בהמית. גינזבורג משרטט טיפולוגיה לא-יהודית של תכונות שליליות הקשורות באנוכיות, חומרנות, שנאה, כעס וחסרון דעת, ואילו הטיפולוגיה היהודית כוללת תכונות חיוביות אינהרנטיות כדוגמת היכולת לשאת הפכים, אחדות וערבות הדדית, שלמות רגשית ושכלית, ואחיזה בעמדת המשפיע והמוליד מציאות חדשה (בניגוד ל"לא-יהודי", הפסיבי). את הרעיונות התיאורטיים מבקש גינזבורג ליישם בחינוך ובפרקטיקה. לדבריו, "כל מליארדי הגוים בעולם לא שווים יהודי אחד. [...] זו מודעות שחייבים לחנך אליה את ילדינו. [...] זה הכלל הראשון של היהודי: שאם יש מאזנים עם יהודי אחד וכל מליארדי הגוים כנגדו, אז הוא מכריע את הכף מיד".^[1]

יסוד נוסף בתפיסתו של גינזבורג הוא מסורות מדרשיות שלפיהן עתידים ישראל לסבול בארבע גלויות ולאחר מכן ייגאלו. פרשנים שונים לאורך ההיסטוריה הציעו זיהויים לאותן גלויות. לפי גינזבורג, הגלות הראשונה היא גלות מצרים, שמטרתה להוביל את עם ישראל לכיבוש הארץ; השנייה היא גלות יוון,

שמטרתה להוביל להתפתחות התורה שבעל-פה; השלישית היא גלות אדום וישמעאל, כלומר שלטונות הנוצרים והמוסלמים, ומטרתה להוביל את היהודים להכיר בהבדל המהותי שבינם ובין יתר העמים; ואילו הגלות הרביעית והאחרונה, שבה לדבריו אנו מצויים, היא גלות של יהודים בידי יהודים, שראשיתה בתנועת ההשכלה ושיאה במדינת ישראל.^[2] עתה, לקראת סיום הגלות וביאתו הקרובה של המשיח, סבור גינזבורג שיש להבהיר כי ההבדלה בין יהודים ובין לא-יהודים נוגעת לא רק לתחומה של הנשמה, אלא גם לתחום הגשמי והמעשי: הוא מציג את הגוף היהודי, הגוף העשוי בשר ודם, כנעלה על גופו של הלא-יהודי, שנוצר מזרע טמא. לשיטתו, תובנה זו חשובה על מנת לכוון מלכות בארץ ישראל, שתשמש אלטרנטיבה פוליטית למדינת ישראל המתדמה לעמי העולם ומתכחשת לייחודו הגשמי של העם היהודי.

התמהיל של תפיסת עליונות אונטולוגית לצד תפיסות רומנטיות של כיבוש הארץ, עבודת האדמה, פיתוח הגוף ושיאיה למלכות ישראל הוליד ניסיונות לדחיקת יושבי הארץ הלא-יהודים וקריאת תיגר על מוסדות המדינה. לבית המדרש של גינזבורג יצא מוניטין של מרחב שמעודד אלימות לאומנית, או למצער מכיל אלימות ומתייחס אליה באמפתיה. ואז הוכרזה המהפכה הרביעית.

ב-15 בינואר 2015 כינס גינזבורג את חסידיו בקבר דוד שבירושלים במסגרת התוועדות לציון יום פטירתו של מייסד חסידות חב"ד, ונשא דברים שטלטלו את עולמם. בקול נרגש, שלא כדרכו, הוא פרש בפני תלמידיו את "תורת המהפכות". בראשי פרקים שרטט ציר היסטורי ליניארי של שלוש מהפכות מן העבר, אשר נדבך על נדבך מובילות אל המהפכה העיקרית, הרביעית והאחרונה, שאותה יוביל גינזבורג עצמו בסיוע התלמידים. מהי תורת המהפכות, מהי המהפכה הרביעית, ואיך כל זה קשור למשיח? מעקב מדוקדק אחר עשרות שיחותיו של גינזבורג שבהן הוזכרה המהפכה הרביעית חושף את התמונה הבאה.

המהפכה הרביעית וחזון הגיור המשיחי

לאורך ההיסטוריה היהודית, כך טוען גינזבורג, התחוללו שלוש מהפכות דרמטיות שנוגעות ללימוד תורה; המכנה המשותף להן הוא שכולן נועדו לחזק את לימוד התורה, והשינוי שהן הביאו לא נועד להיות זמני אלא להיותר קבוע לדורות. המהפכה הראשונה הייתה טקסטואלית - ההיתר לכתוב את התורה שבעל-פה, שעד אז אסור היה להעלותה על הכתב. את המהפכה הזאת חולל רבי יהודה הנשיא. המהפכה השנייה הייתה כלכלית-חברתית - ההיתר להתפרנס מהוראת דברי תורה, ואותה חולל רבי יוסף קארו, מחכמי צפת של המאה השש-עשרה. המהפכה השלישית הייתה פמיניסטית - ההיתר ללמד את כל ענפי התורה לנשים, ואותה חולל הרבי מלובביץ'. גינזבורג הכריז בפני תלמידיו כי כעת בא תור המהפכה הרביעית, והוא עצמו מוביל אותה.

המהפכה הרביעית היא המהפכה האחרונה במסגרת ההיסטוריה היהודית, והשלמתה תסייע בזירוז ביאתו של המשיח. לפיכך, מהפכה זו היא החשובה מכולן. עיקרה הוא ההיתר ללמד תורה, ובכלל זה את תורת הנסתר, ללא-יהודים. לדברי גינזבורג, הרבי מלובביץ' הורה לחסידיו להפיץ ללא-יהודים את שבע מצוות בני נח, כלומר ללמדם את המצוות שעל פי המסורת היהודית רלוונטיות גם עבור לא-יהודים. אך

גינזבורג הבהיר שלא בכך מתמקדת המהפכה הרביעית; הוראת מצוות בני נח אינה מהפכה, משום שהיא זוכה לעידוד הלכתי ולהכרה ממסדית. המהפכה היא אחרת: הוראת תחומים רחבים - ובפרט, כאמור, חסידות וקבלה - ללא־יהודים. מה שנחשב עד עתה לחילול השם הופך לקידוש השם.

ואכן, מפרספקטיבה הלכתית מדובר בחידוש משמעותי. הרי אפילו ביחס ליהודים חלות מגבלות שנוגעות לגיל, למצב משפחתי ולמעלה רוחנית בטרם ייגש אדם לעסוק בתורת הקבלה; ועתה, במסגרת המהפכה הרביעית, גינזבורג מבקש מתלמידיו להורות קבלה באופן יזום ללא־יהודים. לדבריו, שלוש המהפכות הראשונות התבססו על הפסוק "עת לעשות לה' הפרו תורתך", כלומר כאשר מגיע הרגע ההיסטורי הנכון - כשבאה ה"עת" - אזי יש להפר את התורה למען התורה. אין מהפכה ללא הפרה. וכעת "קרה שינוי. תורה חדשה. העולם השתנה והתחדש"^[3] ובמסגרת השינוי הזה יש "רוח חדשה של רצון מצד גויים רבים ללמוד ולהתקרב ויש לנו לאפשר להם ולעזור להם בזאת"^[4] עם כניסתו של העולם לתקופה חדשה לקראת בואו הקרוב של המשיח, יש להתיר ולעודד את מה שהיה נחשב עד כה אסור.

אם המהפכה הרביעית היתה מסתכמת בהיתר הוראת תורה ללא־יהודים כתוצאה מזיהוי התעוררות רוחנית אוניברסלית בתורת הסוד היהודית, אפשר היה אולי להסיק שגינזבורג שינה את יחסו כלפי לא־יהודים. אלא שהמהפכה הרביעית רדיקלית הרבה יותר מהיתר שכזה. לימוד תורה ללא־יהודים הוא רק האמצעי, ואילו הטלוס, המטרה, היא העיקר: גיור המוני של לא־יהודים, אשר נועד לזרז את בוא המשיח. לפי גינזבורג, לא־יהודים רבים ראויים להתגייר, ויש למצוא דרכים לעורר בקרבם את הניצוץ החבוני על מנת שיתגיירו:

נולדת גוי? לעולם לא מאוחר. אם אתה רוצה להיות יהודי אתה יכול לעשות זאת. עדיין יש לך צ'אנס להפוך ליהודי. [...] אדם צריך להתעורר מעצמו להיות יהודי. צריך להראות לו את אור התורה, לומר לו שאם אתה באמת רציני - וצריך לבחון זאת - אתה יכול להיות יהודי. נשמח לקבל אותך לתוך עם ישראל. המהפכה הרביעית היא לא רק ללמד לגויים את שבע מצוות בני נוח אלא לומר שאם אתה רוצה ברצינות, אנחנו כאן כדי לעזור לך לעשות את כל הדרך. לא רק חצי הדרך. שבע מצוות בני נוח הם תפיסה של שלב־ביניים, אבל אנחנו [...] רוצים לרפא את כל האנושות.^[5]

שאיפתו של גינזבורג להביא באמצעות המהפכה הרביעית לגיור של לא־יהודים משקפת היפרדות מהאופי הבלתי מיסיונרי המאפיין את מקורותיה העיקריים של היהדות. הוא קורא לתלמידיו לפעול באופן אקטיבי כדי לעורר רצון להתגייר בקרב מי שראויים לכך. בהתייחס למשוכה ההלכתית, הוא מציע פתרון כפול: ראשית, ליבת המהפכה היא אכן ביסוד האנטינומי שבה. שנית, אין להציע ללא־יהודים להתגייר ישירות, אלא בעקיפין; יש למצוא דרכים שיובילו להתעוררות פנימית שתוביל את הלא־יהודי לבקש מרצונו החופשי להתגייר.

חשיבות רבה נודעת להצלחת המהפכה, שכן רק אם כלל הראויים לכך יתגיירו יוכל המשיח להתגלות. עיכוב במהפכה הרביעית הוא למעשה עיכוב של ביאת המשיח. כך טוען גינזבורג:

אנחנו מדברים הרבה על כך שבדורנו בשביל להביא משיח צריך לקבץ את כל הניצוצות הקדושים המפוזרים בעולם. אחת התופעות של קיבוץ הניצוצות היא לפעול שכל הגרים בפוטנציאל שישנם בעולם יתגיירו בפועל ויצטרפו לעם ישראל. לא רק שכל הגוים יהיו טובים וישמרו שבע מצוות בני נוח אלא שיש המון ניצוצות [...] וצריך לגאול אותם. [...] יש נשמות שצריך לגאול.^[6]

תפיסת הגיור כליקוט ניצוצות נעוצה בקבלה הלוריאנית. על פי רעיון התיקון הלוריאני, נשמת אדם הראשון נפגמה כתוצאה מן החטא והתפרדה לחלקים מרובים - ניצוצות - ואלה נשבו בתחום הטומאה. ניצוצות נשמתו הקוסמית של אדם הראשון שבות ונולדות במשך הדורות בגופים שונים, כך לפי תפיסת לגול הנשמות, עד לתיקון המלא. במסגרת זו היו מקובלים שסברו כי יש נשמות קדושות שנועדו לשכון בגוף יהודי אך נשבו על ידי כוחות הטומאה והושמו בעל כורחן בגופם של לא־יהודים. את הנשמות השבויות האלה יש לאתר ולגאול באמצעות מעשה הגיור.

אם כן, שלושה טיפוסים יש לפנינו: יהודי שנשמתו קדושה ושורה בגוף קדוש; לא־יהודי ששייך לתחום הטומאה; ולא־יהודי שנועד להתגייר, שנשמתו קדושה וכבולה בגוף טמא. גינזבורג מאמץ את התפיסה הקבלית הרווחת שלפיה הגר הוא ישות מובחנת ולימינלית: במהותו הוא שייך לעם ישראל, אך הוא נולד מזרע טמא, ולא נימול ביום השמיני ללידתו. כשיתגייר, הוא אמנם ייכלל בתחומה של הקדושה, אך בחלקה הנחות.

במילים אחרות, מתברר שהמהפכה הרביעית מכוונת מראש ללא־יהודים ספציפיים שנושאים בקרבם את "נפש הגר", ולא לכלל הלא־יהודים באשר הם. מי שהוא סתם לא־יהודי נותר בתחום הטומאה. הוראת התורה ללא־יהודים באשר הם נעשית רק משום שאין דרך לדעת מראש מי מהם נושא את הרכיב הנשמתי של הגר הפוטנציאלי. מעשה הפצת התורה בעולם הוא מעשה של חיפוש אחר הניצוצות האבודים, "השבת אבידה", וכרוכה בכך הסכנה הרוחנית הטמונה בלא־יהודים שיחליטו להתגייר אף שאינם ראויים לכך. המהפכה היא, לפי הגדרתו של גינזבורג, "הימור אופטימי", כלומר ייתכן שיתווספו לעם ישראל גורמים טמאים ומזיקים באמצעות גיור של לא־יהודים רגילים, אך יש לקוות שמרבית המתגיירים יהיו אותם לא־יהודים מיוחדים, בעלי נפש הגר.

אמנם כן, הימור יש פה, אבל גם תוכנית עבודה. את המתגיירים הפוטנציאליים יש לחפש במיוחד בקרב צאצאי עשרת השבטים האבודים וצאצאי אנוסי ספרד שהתנצרו מאונס או מרצון בתקופת גירוש ספרד. גינזבורג אף מגלה יחס מפתיע לנישואים בין־דתיים. לטענתו, אין זה מקרה שיהודים רבים נישאים ללא־יהודיות; זוהי דרכו של האל לקדם גיור ולהעלות את הניצוצות. להערכתו, "אחת מכל שתי נשים גויות שמתחתנות עם יהודים היא עם פוטנציאל של גיור וצריך לנסות לעודד זאת".^[7] הנישואין הם סימן לכך שהנשים הלא־יהודיות הן בעלות זיקה לעם ישראל, וברגע שיעודדו אותן לכך הן יתגיירו. גם רגעי משבר וטלטלה, ובראשם המלחמה באוקראינה והמלחמה בעזה, נתפסים אצלו כהזדמנות לקידום המהפכה. הם ממוסגרים כרגעים היסטוריים שבהם יש להשמיד את הרשעים, ובד בבד לאתר את הראויים לגיור ולהשיבם לחיק העם היהודי.

במסגרת יישום המהפכה עודד גינזבורג את תלמידיו להגיע "לכל פינה נידחת בעולם", ולצד שימוש בפלטפורמות דיגיטליות והפצת מסריו בשפות רבות (גם באמצעות אפליקציה קבלית בתשלום), הוא רואה ערך במפגש אישי ובלתי אמצעי של תלמידיו עם לא-יהודים. מי שמתאימים במיוחד להוביל את המהפכה הם חוזרים בתשובה, משום שלדבריו, בדומה למתגיירים הפוטנציאליים, גם הם חוו את השיבה אל המקור שאליו הם שייכים במהותם. את מובילי המהפכה הוא מכנה "משרד החוץ", תשתית פוליטית בוסרית עבור "המדינה המקווה, האידאלית שלנו, שאנחנו מאמינים בה ורוצים להתקדם לקראתה", הלוא היא מלכות ישראל. את הלא-יהודים יש ללמד הגות קבלית שנוגעת לסודות הנישואין, משמעותו העמוקה של הזיווג שבין עם ישראל והאל, סוד אהבת דודים שיחשוף את הקשר העמוק ביותר של היהודי עם האל; "ככה הם יעזבו את הדרך שלהם ויתקרבו לה"^[8].

גינזבורג הכין את תלמידיו להתנגדות מבית, מקרב היהדות האורתודוקסית, שעשויה לזהות במהפכה ניחוח שבתאי ולייחס לה תורה משיחית חדשה נוסח "מתיר איסורים" ו"מצווה הבאה בעבירה". הוא הזהיר את תלמידיו מפני רבנים שטענו כי "קירוב גויים ליהדות הוא לא דרך"^[9], וקבע כי יש להמשיך במהפכה ולהתגבר "בלי שום מורך לב, כדי לקרב"^[10]. יתר על כן, ההתנגדות למהפכת הגיור נחוצה להצלחת המהפכה, שכן היא מציבה את תלמידיו של גינזבורג בעמדת הנרדפים. על דרך הדרש קבע שרק במצב של דוחק ניתן לגייר, ולפיכך "צריך לומר תודה רבה לכל המתנגדים, החוקרים ומהמשימים. בזכותם אפשר לגייר גרים, גם מהערבים"^[11].

גינזבורג כמשיח

לבסוף עלינו לשאול אם יש משמעות לעיתוי ההכרזה על המהפכה הרביעית. ייתכן אמנם שמדובר בהתפתחות הדרגתית שהבשילה ברגע מסוים; ביטוי מזוקק של ההתעוררות המשיחית בקרב חסידי חב"ד בעקבות "השיחה הידועה" באפריל 1991, שבמסגרתה הכריז הרבי מלובביץ' כי עשה כל אשר ביכולתו כדי להביא את המשיח וכעת על החסידים לפעול ולמצוא דרכים להוביל להופעתו הממשית. עם זאת, אני סבור שהדבר קשור לתודעה המשיחית של גינזבורג עצמו.

ההכרזה על המהפכה הרביעית נעשתה זמן קצר לאחר שמלאו לו שבעים שנה. יש מתלמידיו מי שרואים בו מועמד מוביל למילוי תפקיד מלך המשיח הצפוי להנהיג את מלכות ישראל הקרבה, אם כי הוא עצמו מעולם לא הכריז על עצמו כמשיח. להערכתו, גינזבורג רואה עצמו כמי שהוא "בחזקת משיח", כלומר מי שראוי להיות המשיח אם יבשילו התנאים הנכונים. בהתאם לתפיסת הרמב"ם, יכול מנהיג לעמוד בקריטריונים של המשיח, אך בכך אין די; אם ימות, יתברר כי אינו המשיח. גינזבורג בוודאי קיווה שהרבי מלובביץ' יתגלה כמשיח, אך עתה נראה כי הוא עצמו המועמד הטבעי המתאים ביותר. הוא מציג את המהפכה הרביעית כמהפכה שראשיתה באברהם המקראי, אשר לדברי חז"ל היה הראשון שעסק בגיור. כעת, כאשר ההיסטוריה היהודית הגיעה לקיצה, נסגר המעגל המשיחי בגינזבורג עצמו, והראשית והאחרית מתאחדים. לדבריו, "בסוף חוזרים להתחלה. כשמגיעים לסוף הטוב של ההיסטוריה היהודית בדורנו שהוא דור של גאולה, דור של משיח, מתחברים מחדש לאברהם אבינו הראשון שהפיץ את אור אחדות ה' לכל באי עולם"^[12].

רמז לכך שמחולל המהפכה הרביעית הוא המשיח עצמו מצוי בהתייחסות של גינזבורג למאמר התלמודי שלפיו "אין מקבלים גרים לימות המשיח". לדבריו, לקביעה זו יש תוקף רק כאשר המוטיבציה של הבאים להתגייר אינה ידועה, ואילו המשיח עצמו "ידע אם כוונת הגוי שרוצה להתגייר היא אמיתית וכנה", ולכן הוא "יגייר את כל אומות העולם וילמד אותן תורה [...] יגייר את הגויים שינהרו אליו גיור כהלכה".^[13] משימת הגיור היא "משימתו של המשיח".^[14] גינזבורג עצמו, כמוביל המהפכה הגדולה והסופית, מעמיד את עצמו כגדול מקודמיו - רבי יהודה הנשיא, רבי יוסף קארו והרבי מלובביץ' - ומתוך עיסוקו בגיור הוא עושה מעשה משיח.

זאת ועוד: גינזבורג מגדיר את המהפכה כ"תורה חדשה", ביטוי ששמור לתורתו של המשיח, בהתבסס על מדרש הפסוק מספר ישעיהו "כי תורה מאיתי תצא". המשיח הוא מי שעסוק בניסיונות להביא את המשיח באמצעות התורה החדשה. "זהו הסימן המובהק להכרת המשיח", אמר גינזבורג, "שהמשיח עצמו הוא האיש הכי דרוך בעולם לענין ביאת המשיח". אמנם המשיח עצמו אינו יודע מתי יתגלה, "הוא צריך שה' יקרא לו", אבל הוא "חש (שזה) יכול להיות כל רגע [...] ועליו להיות מוכן".^[15] לדעתי, גינזבורג מדבר על עצמו, ותקוותו הגדולה היא שביאתו כמלך המשיח תתרחש במהרה. תורת המשיח החדשה, תורת מהפכת הגיור, תשלים את תיקון האלוהות. הניצוצות כולם ישובו למקורם, התיקון יתמלא, והמשיח יבוא.

המהפכה הרביעית ומדינת ישראל

חרף התנגדותו למדינת ישראל הכיר גינזבורג בכך שהמדינה עצמה מהווה אבן שואבת לנוצרים אוהבי ישראל, ובפרט לאוונגלים: הללו, מתוך שאיפה לקדם את ביאתו השנייה של ישוע, נעשים שותפים במפעל ההתנחלויות ותורמים מהונם וממרצם כדי להרים את קרנה של מדינת ישראל בעולם. גינזבורג אמנם מתנגד לקיומה של מדינת ישראל, אך הוא מזהה בה הזדמנות לאיתור גרים פוטנציאליים מקרב המוני הנוצרים הנמשכים אל היהדות ואל ישראל מתוך מוטיבציה דתית-נוצרית. כך נוצר מצב מעניין שבו נוצרים אוונגלים שהיו שמחים לנצר את גינזבורג מתקבלים אצלו בסבר פנים יפות, מתוך תקוותו שלו לגיירם.

למדינת ישראל תפקיד נוסף, פוליטי, בקידום המהפכה. כך למשל, גינזבורג חיפש הזדמנויות במסגרת המדינית הקיימת כדי לקדם את המהפכה. חוק הגיור שקידם בראשית 2022 השר דאז מתן כהנא, אשר זכה להתנגדות בקרב רבים ממנהיגי האורתודוקסיה, שימש פתח למימוש המהפכה. החוק היה אמור להקנות לרבני ערים בישראל את הזכות לאוטונומיה בגיור. לדעתי, מסיבה זו נפגש גינזבורג בחודש מרץ 2022 עם רב העיר צפת שמואל אליהו. בפגישתם הציג גינזבורג בפניו את תוכנית הגיור וסיפר לו כי להערכתו, בעקבות מהפכת הגיור "יבואו מסות של גרים". הוא הוסיף, "חשבתי עליך [על הרב אליהו] כדמות טובה בשביל לנהל את השלב הבא, לעסוק בגיור". אליהו הסתייג מהמהלך, וטען ש"כל הצרות [של עם ישראל] באו מגיורים לא טובים". בייחוד התקשה אליהו להסכין עם הרעיון של גיור מוסלמים, שכן הללו, לדבריו, נעדרים "אמת פנימית" ואין לסמוך על כוונתם להתגייר. גינזבורג חלק עליו, ואמר שדווקא לדת האסלאם יש קרבה מיוחדת ליהדות.^[16]

אחד המתנגדים הבולטים לחוק הגיור היה בצלאל סמוטריץ'. בצעד חריג שיגר סמוטריץ' מכתב דר-לשוני לאויבו המר מנסור עבאס, מנהיג רע"מ, בבקשה לשיתוף פעולה נגד חוק הגיור. במכתב התריע סמוטריץ' מפני רבנים שעשויים לנצל את החוק כדי לגייר את המוסלמים בישראל ו"רואים ביהוד מוסלמים מימוש הנבואות והאידיאל האלוהי הקורא לעמים כולם להכיר בעליונות היהודית". אם יתקבל החוק, כתב, יתאפשר "לכל רב עיר, עיירה וכפר להקים בתי דין לגיור ולגייר לפי דעתו האישית". סמוטריץ' הוסיף שמכאן קצרה הדרך להקמתם של מרכזי גיור גם "באוניברסיטאות, בבתי החולים, בכפרים הערבים ובכל מקום שבו הם יוכלו לשכנע את ערביי ישראל להפוך ליהודים"^[17]. ברשתות החברתיות נתקל המכתב בלעג, ונטען נגדו כי אין בנמצא רבנים שחפצים לגייר מוסלמים באמצעות חוק הגיור. מעטים ידעו שהצדק העובדתי היה עם סמוטריץ': גינזבורג וחוגו אכן ניסו לקדם זאת, ומסיבות השמורות עימו בחר סמוטריץ' שלא לציין את שמו של גינזבורג במכתב.

המהפכה הרביעית קשה לעיכול גם בקרב חסידיו של גינזבורג, וייתכן שזו אחת הסיבות לכך שחלפו עשר שנים מההכרזה על המהפכה הרביעית ועד לפרסום ספר בנושא בשנת 2025, הגם שאנשיו של גינזבורג ידועים ביעילותם בכל הנוגע לפרסום מאמריו בכתובים ופרסומו בשמו עשרות רבות של ספרים עד היום. הספר עצמו אינו מבטא את הרדיקליות של המהפכה. שלוש המהפכות הראשונות נידונות בו בהרחבה, ואף שבע מצוות בני נח זוכות למקום נכבד ומשוות למהפכה ניחוח חב"די. העוקץ המשיחי רוח מתחת לפני השטח. סוגיית הגיור נזכרת בספר, אבל במסגרת אפולוגטיקה הלכתית ושפה מאופקת, שנועדו לרכך את היסוד החתרני של המהפכה - מבצע לגיור המוני שימשם אקט מכריע להתגלות המשיח.

אם כן, כפי שראינו, המהפכה אינה מבשרת על ריכוך תפיסתו של גינזבורג ביחס ללא-יהודים, אלא להפך. כל עניינה הוא במי שנושאים בקרבם נשמה יהודית אבודה, טיפוס מסוים של "נפש הגר", שאף הוא אינו שווה במעלתו ליהודי מלידה. לימוד התורה בכל קצווי תבל נועד להוביל לתנועת גיור אדירה שתוביל להופעתו של המשיח, ואולי - אם ייעשה הדבר ביעילות - יהיה זה גינזבורג עצמו.

ובכל זאת, אולי יש ברדיקליזציה האסכטולוגית שלפנינו בשורה פוליטית חיובית. גם אם המוטיבציה היא גיור נרחב וזהירות מפני פגיעה במועמדים לגיור, עדיין עשויה להתפתח מגמה של יחס מאופק כלפי הפלסטינים. אולי אחרי המעשים יימשכו הלבבות, ומתוך שלא לשמה יבואו לשמה. לכך אין ערובה, ואם תיווצר מסקנה שפלסטינים מסוימים אינם בני גיור, עלולות להתפתח מגמות של הקצנה נוספת. כך או אחרת, לעת עתה ראוי שנכיר לעומקם את התפיסות התיאולוגיות-פוליטיות ואת המושגים המניעים את החברה בישראל בעת הזאת.

הערות שוליים

[1][†] יצחק גינזבורג, "שלושים לקדוש שלמה נתיב הי"ד", אתר מלכות ישראל, ז באייר תשס"ט.

[2][†] על גלות במדינת ישראל ראו למשל אצל אביעזר רביצקי, **הקץ המגולה ומדינת היהודים: משיחיות, ציונות**

ורדיקליזם דתי בישראל, תל אביב: עם עובד, 1993, עמ' 201-248.

[3] † יצחק גינזבורג, "הפרו תורתך - מהפכות בלימוד התורה", אתר מלכות ישראל, כד בטבת תשע"ה.

[4] † יצחק גינזבורג, "סעודת ראש חודש - חלק שני", אתר מלכות ישראל, א באב תשע"ז.

[5] † יצחק גינזבורג, "גברים ממאדים ונשים מנוגה?", אתר מלכות ישראל, טו באייר תשע"ז.

[6] † יצחק גינזבורג, "ולגר הגר בתוכם", אתר מלכות ישראל, כא באלול תשע"ט.

[7] † יצחק גינזבורג, "ליקוט משיעורי מגילת רות משנת תשע"ו", אתר מלכות ישראל.

[8] † יצחק גינזבורג, "אהבת דודים באלול", **נפלאות** 217 (תשפ"ב), עמ' 17.

[9] † יצחק גינזבורג, "רמ"ח אותיות, לט-מא, פג", אתר מלכות ישראל, כד באייר תשע"ז.

[10] † יצחק גינזבורג, "רמ"ח אותיות, עו-פב", אתר מלכות ישראל, א בתמוז תשע"ז.

[11] † יצחק גינזבורג, "ליקוט משיעורי מגילת רות משנת תשע"ו", אתר מלכות ישראל.

[12] † יצחק גינזבורג, "ברכות, סיפורים ומצוות", אתר מלכות ישראל, ב בחשוון תשע"ח.

[13] † יצחק גינזבורג, "אין משיח לישראל", יד באדר תשע"ח.

[14] † יצחק גינזבורג, "הרבי מליובאוויטש", **נפלאות** (תשפ"ב), עמ' 27.

[15] † יצחק גינזבורג, "להביא את המשיח 'היום' - אמונה וביטחון (23)", אתר מלכות ישראל, כז בניסן תשע"ט.

[16] † כלל הציטוטים מהשיחה הם מתוך "הודיעו בעמים - מפגש עם הרב שמואל אליהו שליט"א", **נפלאות** (פסח תשפ"ב), עמ' 33-39.

[17] † המכתב המלא פורסם בחשבון האישי של סמוטריץ' ברשת X (ב־7 במרץ 2022), ושם אפשר למצוא את כלל הציטוטים הנזכרים.

ד"ר מורדי (מרדכי) מילר הוא חבר סגל אקדמי במכון בן־גוריון לחקר ישראל והציונות באוניברסיטת בן־גוריון בנגב ועמית מחקר במכון שוקן למחקר היהדות. מחקריו מתמקדים בתיאולוגיה ובפוליטיקה במדינת ישראל בת זמננו.
